

GLAS NARODA

IZLAZI SRIJEDOM I SUBOTOM
POSLIJE PODNE
POJEDINI BROJ 30 PARA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU
OGLASI PO CIJENIKU

Vlasnik i izdavaatelj: Marko Stojić

Odgovorni urednik: Ivo Aničin.

Wilsonov um.

Dubinu i snagu njegova uma možemo za sada tek djelomično da svatimo. Mi ga ne možemo pravilno da procijenimo, jer nijesmo za to dorasli. Mi svakome mjerimo svojom mjerom, svakome sudimo svojim ograničenim i istrošenim mozgom i kô što ne vjerujemo sebi tako ne vjerujemo ni drugome. Mi sumnjamo u sebe i mislimo, da moramo radi toga sumnjati i u druge.

Kako smo mi maleni i ograničeni, mislimo da je tako i drugi. I tu ne pravimo nikakve razlike. Miješamo sebe, svoju zlobu, svoju zaslijepljenost, svoju nemoćnost sa Wilsonom, s njegovom oštroumnošću, s njegovom plemenitošću i s njegovom snagom! Mi ne vjerujemo u sebe pa ne vjerujemo ni u nj. Mi uopće ne pravimo nikakve razlike između sebe i njega. Mi smo se prema njemu postavili kao jednak jednakome. I ne vidimo taj silni ponor, koji nas dijeli; ne vidimo, da smo mi ostali negdje duboko, duboko u jednoj kotlini, koja nam zatvara vid, a da se je on ispeo negdje visoko, visoko na brdo, odakle obuhvaća pogledom cio svijet. Mi kô vrane letimo uvijek malo metara nad zemljom, a on kô orao kruži visoko u modrom nebu i hoćemo sve jedno da se s njim mjerimo i što više — da mu sudimo.

I nije nam dosta, što smo maleni, hoćemo još da budemo i smiješni! Mi smo još danas kadri, da posumnjamo u njegovu riječ, jer ne znamo u opće, što to znači držati riječ, biti karakter, biti pošten! Mi smo otrovani, zaraženi najpogibelnijim bakiplom — bakiplom sumnje i nemoralnosti. Što je nama danas reći nešto pa to sutra zaniijekati? Mi smo naučni

sami sebi u lice pljucati pa mislimo, da bi i on mogao takav biti. To je dokaz naše pokvarenosti. Mi mu ne vjerujemo, dok ga ne vidimo u zadnjem času, na zadnjem djelu. To je od nas nedostojno, to je zločin!

„Glas naroda“ neće da bude sukrivcem toga zločina, neće da ga se broji među sumnjivce! „Glas naroda“ naprotiv slijepo vjeruje u Wilsona i njegovu riječ i za to pouzdanjem i blagim mirom očekuje svršetak i zaključak mirovne konference!

Neukost našeg puka.

Kô što je kod drugih naroda prosvjeta podignuta na najviši stepen tako je kod nas ostala uvijek na najnižem. Njih je prosvjeta davno već dovela do potpune narodne svijesti i blagostanja gospodarskog, a mi niti imamo jedno niti drugo. Mi smo danas ondje, gdje su drugi narodi bili pred 100 godina. Zadnji put smo ispitali uzrok toj našoj nevolji u članku: „Zašto nam je narod neuk“. Danas ćemo kušati, da prilazemo pravo stanje te neukosti i način, kake ćemo je iskorijeniti.

Najjači i najjasniji odraz prosvjete ili neukosti kod svakog naroda dava njegova pismenost ili nepismenost. Male neke države kao Belgija, Švedska, Norveška, Danska, Srbija i Švicarska broje danas među najprosvjetljenije. Velika Rusija naprotiv spada među najzadnje i najzapuštenije. A za što? Odakle ta razlika? Po čemu se to mjeri? Jedina je mjera u pismenosti dotično nepismenosti. U onim prvima skoro i nema čovjeka, koji ne

bi znao čitati, pisati, računati, koji se ne bi bavio knjigom, novinama i politikom, dok u Rusiji imade krajeva, gdje od stotine znade čitati i pisati možda najviše njih desetak. Kod nas se može slobodno reći, da na stotinu ljudi imademo sedamdeset nepismenih.

Kad se čovjek malo bolje zagleda u te brojke vidiće pravu i vjernu sliku stanja, u kojem mu se njegov narod nalazi. To je zrcalo, koje nam pokazuje potpuno tačno lik cijelog naroda.

Kad znademo, da kod nas ima 70 na sto nepismenih, znademo odmah, da smo narod zapušten i nazadan u svakom pogledu. Pogledajmo samo našu Zagoru, Bosnu, Hercegovinu, Liku i Crnu goru.

Pogledajmo njihove kuće, polja, odijela, blago. Kuće su još dobrim dijelom od ševara, kroz vrata se jedva ulazi, a prozora ima i nema. Ako je kuća i veća i od kamena teško ćeš naći u njoj razumne podjele prostorija. U jednoj sobi stanuje zajednički cijela obitelj, djeca i starci skupa, bolesni i zdravi pomiješani, dim od vatre guši, jer nema dimnjaka: za blago obično nema odijeljene štale; sprema za umivanje i ne poznaju, u životu se nikada i ne okupaju. Ne obrijani i ne ostriženi kao pustinjaci. Je li to življenje dostojno čovjeka današnjeg doba? Je li to življenje uopće razumno? I to je sve posljedica nepismenosti. *Dok naš čovjek u školi ne nauči i ne vidi, kako drugi svijet živi, kako mu je kuća uređena, koja čistoća kod njeg vladala i kako svoje zdravlje čuva i gospodarski napreduje, ne će nikada sam po sebi razumiti i svatiti, da bi i on mogao i morao bolje živiti.*

(Nastavit će se).

ŠIBENSKA KATEDRALA

— Dr. P. K. —

Dve reči mesto predgovora.

U posljednje smo vreme vični čitati, da se kao neki dokaz talijanstva Šibenika voli isticati i veličanstvenu našu katedralu. Uza sve poštovanje, što ga iskreno osećamo prema velikoj umetnosti Italije, opet nam se čini to nabacivanje smešnim, jer bi se sudeći po tim kriterijima moglo govoriti i o talijanstvu Budimpešte, kad je tamo veliki Matija Korvin mecenatski obasipao darovima umetnike Talijane: o talijanstvu Krakova, gde su se talijani Obnove osećali kao u svojoj kući, a da i ne govorimo o tome, kako bi i mi Južni Slaveni koristeći se delima našega Ivana Duhovića mogli da obešimo o veliko zvono svoj udeo u dotle zaostalom umetničkom razvoju večnog Rima, ili kako bi opet nova Albanija znajući za svog Andriju Alešija, čigov je n. pr. u našoj katedrali medaljon sa trećentističkim sv. Jerolimom, sušičavi lik sv. Piije, strop krstionice i dugoglavi Bog-Otac nad svodom vrh velikoga oltara, mogla da istakne svoja prava na Šibenik pa dalje na Trogir, gde su njegovi mnogi — kao aveti mršavi — likovi svetitelja u Orsinijevoj kapeli, a eventualno i na Split, koji se — kao Šibenik Tommaseovom kolevkom — ponosi Alešijevim grobom, pa ako hoćete i na Rab, gde je do

nazad malo vremena u kapeli sv. Ivana Krstitelja bio jedan njegov drveni oltar.

Neće stoga biti izlišno, da stavimo na čisto postanje šibenske katedrale pogotovo, kad radnje Miagostovicha, Fosca, Grausa, Folnesicza, Freya i Venturija nisu bez često nerazumljivih grešaka, a napose već i s toga, što se odista oseća potreba knjižice, koja bi u našem jeziku popularno iznela istorijat tog blistavog spomenika koristeći se, dakako, rezultatima dojučakšnjih ispitivača i ispravljajući ih, gde bude potreba.

I. Arhitekt Francesco di Giacomo.

Gde je sad katedrala, i pre je bila crkva isto tako sv. Jakova, ali neugledna i malena, od prilike kao sadašnji sv. Duh, pa kad je za grad, koji se počeo razvijati, postala tesna i nezgodna, već se 7. aprila 1402., dakle u vreme, dok je Šibenik bio još u Hrvatskoj, odredila gradnja nove katedrale, i već se tad namaklo obilatih sredstava za taj cilj¹⁾. Spremila se i izvesna količina kamenja za to, ali je taj materijal Šibenik 1409.-1412., za duge opsade, upotrebio na utvrđivanje svojih zidova proti Mlečićima²⁾.

Nakon dugih borba uspeo je najzad 1412. Mlečićima ući u Šibenik, pa ga nisu ni puštali do pada republike. Ali okolina gradska ni dalje nije bila sigurna,

¹⁾ Not. Vidal 1467. 22.²⁾ D. Zavorović, Trattato sopra le cose di Sebenico, rkp. kod naslednika prof. Miagostovicha.

nije manjkalo ni u gradu pobuna, vrlo krvavih često, a u takovim prilikama nije se, dakako, još moglo pomišljati na tako zamašnu radnju. Novac se međutim i dalje sabirao, a štogod se iz tih fondova i radilo. 1415., na pr., promenili su kamenari Grgur Cipilović i Martin Goroš pločnik pred katedralom³⁾, 1419. Ivan Medošević, Nikola Slušić, Juraj Družinić i Ivan Ostričić, šibenske drvodelje, izmenili su trošni krov na staroj crkvi⁴⁾, što je, dakako, znak, da se u dogledno vreme nije mislilo dirati u pitanje nove katedrale.

Tek 1428. prilike su se toliko razjasnile, da se je moglo uzeti u ozbiljni pretres to pitanje. U plemićkom veću prodro je tad 23. aprila vrlo opravdan nazor⁵⁾, da bi katedralu trebalo graditi, gdje je sad sv. Ivan (onda se ta crkva zvala sv. Trojica), mesto tad vrlo zgodno za monumentalnu građevinu, kakova je lebdela u fantaziji tadašnjih Šibenčana, jer je u njenoj okolici bilo onda još malo kuća, a grad je i onako bio upućen, da se razvija prema istoku.

Dve godine kasnije, 21. maja 1430. nadglednici su crkve već sklopili pogodbu s mletačkim majstorom

³⁾ Not. Mihajlo arhid. 1415. 22.⁴⁾ Not. Mihajlo arhid. 1419. 186. 1422.-1423. 47. God. 1424. Radić Pokrajčić iz Dubrovnika i neki Gruban iz Šibenika spremali su nešto kamenja za katedralu. (Not. Mihajlo arhid. 1423.-1425. 52.)⁵⁾ Cod. 13461.219 u bečkoj dvorskoj biblioteci.

dotično kašnje mir, da bi njezina vojnička premoć nad Njemačkom bila osigurana i bez obzira na Savez naroda. Clemenceau bi htjeo da vidi Njemačku potpuno nemoćnu, a Francuska potpunom gospodaricom na zapadnoj granici, što može da postigne jedino tako, ako dobije osim Alsacije i Lorene još cijelu lijevu obalu Rajne.

A to znači jako osakaćenje jednog velikog i jedinstvenog naroda kô što je njemački. Ma da su Njemci potučeni opet Amerika ne dozvoljava da se nanese ni njima kakva veća nepravda. I za to bez Wilsona nema riješenja. U to mem će poslu izbiti najjača protivnost između njega i Francuske i Italije. Tko pobijedi u tome pobijediti će u svemu.

Vijesti iz grada i okolice.

„Glas Naroda“ će dojučim brojem opet početi izlaziti na četiri stranice. Makar potpuno bijel, ali će svakako izlaziti! Hoćemo da vidimo, dokle će se tjerati s nama ova igra.

U fond lista doprinio: na čast uspomene pok. Danila i Vjere Dragišić iz Skradina, Martić Ćiril iz Gjevsraka K 20. — g. D.r prof. Pajo Mišura, župnik u Konjevratima kao milodar K. 100. Uprava najljepše zahvaljuje.

Zadnju našu vijest, da su karabinijeri zaustavili četiri naša legijonaša iz Vodica i Zatona moramo popuniti, jer ne samo da su ih onaj dan pridržali u svojoj kasarni nego su ih na večer otpremili davši im razumiti, da ne će moći putovati tako, da su se morali povratiti svojim kućama.

Doznajemo, da ovih dana ima stići u Zadar više zastupnika i senatora iz Italije. Čitali smo i u talijanskim novinama, da se spremaju na put u Dalmaciju. Ne znamo, koja je svrha tom putovanju. Ako hoće da prouče Dalmaciju ne će se valjda osloniti jedino na talijanske vlasti!

U srijedu je preminuo izinir Storff Ivan, viši građevni savjetnik. Pokoj mu vječni, a ucviljenoj obitelji najdublje žalovanje.

JAVNA ZAHVALA.

Prigodom smrti neprežaljenog mi supruga.

IVANA STORFFA

inž. i višeg gradj. savjetnika

blagodarim viječnom harnošću svim onim, koji su na bilo koji način iskazali saučešće i pomoć te pokojnika na vječno počivalište otpratili.

Osobito pak blagodarim veleuč. O. Stanku Firisinu, koji ga potkrijepio otajstvima Sv. Vjere i molitvom na drugi život pripravlja. Šibenik, 14. Ožujka, 1919.

IVANICA ud. STORFF
za se i djecu.

Tisak: PUČKE TISKARE — ŠIBENIK.

Produljenje primirja s Njemačkom.

Konferenca već dulje vremena raspravlja o tome. Htjela je, da ga riješi i ne čekajući, da se Wilson povra! Htjela je, ali nije uspjela. Francuska kao najviše interesirana vlast hoće da nametne Njemačkoj takvo primirje

Francescom di Giacomo, umetnikom sigurno visoke reputacije, kad mu se odredila onda neobična godišnja plaća od 110 dukata, da on lično nadzire rad oko katedrale te da i sam radi ⁹⁾. A međutim je i plemićko veće 4. juna 1430. biralo deset plemića, koji će najzad definitivno odrediti mesto, gde će se podići crkva ⁹⁾. Saslušav valjda mišljenje novog arhitekta, koji će im biti garantirao solidnost temelja, ti su plemići već 7. juna u zajednici s biskupom Bogdanom Pušićem odredili, da se crkva gradi, gde je sada ⁹⁾. Kad su eto napustili mišljenje, da se ruši sv. Ivana, reći bi, da ih je na to navelo jedno otpor vlasnika sv. Ivana, a drugo, možda i jače, ono bojažljivo ustručavanje pred neuklonivim troškovima, što bi ih sobom donela nova regulacija grada, a biće silno delovala i tradicija; ta oko stare katedrale bio je koncentriran ceo život grada, jer su tu, u tom zakutku, bile grupirane sve važnije zgrade: i plemićka kurija s opštinskim kancelarijama, sa standardom i s čatrnjom na trgu, manjem negoli je sada, načičkanom kramarskim drvenjarama, i biskupska palača i knežev dvor, a ne zaboravimo ni na to, da je i u staroj katedrali i pred pročeljem njenim ⁷⁾ bila sva sila grobova; i pijetet prema kostima otaca mogao je dosledno da igra primetnu ulogu.

⁹⁾ Not. Anon. 1430.32.

⁷⁾ Not. Mihajlo arhiđ. 1424.—1425. 125.: in cimiterio sancti Jacobi ante ostium dicti sancti Jacobi.

Širite: „GLAS NARODA“

Prvi je, dakle, arhitekt katedrale, kome imamo da zahvalimo nacrt za njen gotski deo, bio Francesco di Giacomo, a ne, kako se još od Grausa ovo poslednjih trideset godina neispravno misli, Antonio di Pier Paolo Dalle Masegne, jedan naprosto izmišljeni arhitekt iz te čuvene mletačke kiparske porodice, koja je na mramor znala prenositi suptilne forme nordičkih rezbarija u drvu.

Francesco je radio velikom brzinom, koju shvatamo jedino, ako zamislimo, da je mnogo materijala bilo od ranije spremljeno. Ako je ispravna vest u jednoj kronici, što se čuvala u kući Vrančić-Draganića ⁸⁾, temeljni je kamen crkvi položen 9. aprila 1431., a u nepunu godinu dana bio je već severni ugao gotov, kad se tu visoko na pilovu nalazi grb kneza Mojsija Grimanija (1430.—1432.), a onda se nastavilo severnom stranom. Već za vlade Grimanijeva naslednika Jakova Gabriela radilo se na bogatim detaljima lavskih vrata, koja simboličnim figurama isprepletenih životinja srednjevekovnog Fiziologa podsećaju više na nordičku negoli na talijansku tehniku, ali se za ta vrata, gde na gornjem pragu jedan minijaturni anđeo nosi Gabrielov grb s legendom JA.GA., upotrebito i komada s prijašnje katedrale, koja je još uvek — stešnjena istina s jedne strane

⁸⁾ Fosco, La cattedrale di Sebenico, Sebenico 1893. 14.

okosnicom nove građe ⁹⁾ — stala, te u njoj još uvek služilo ¹⁰⁾. Na tim vratima većim su delom sa stare katedrale oni sitni isprekidani stupovi, svaki put s novim bazama i s novim kapitelima, što nas sećaju na južnoitalijsku modu trećenta. Stupići su ti puni i čudnih ornamenata; nizovi džema, uklopljene ružice, n. pr., imitacije su ponekad domaćih romanskih radova iz ranijeg srednjeg veka. Stari su komadi i oni lavovi (jedan je od njih nova kopija), što leškare na daleko ispruženim konsolama držeći na sebi osmerokute lepo rezane stupove, a pogotovo su stari ukočeni neanatomski likovi prvoroditelja, što su, dakako, loša imitacija s vrata trogirске crkve: odcepiv se od ranije matice hteli su, naime, Šibenčani kasnog duećenta da ni u čemu ne zaostanu za Trogirom.

⁹⁾ S južne strane je i stara katedrala bila naslonjena na biskupsku palaču, ali je verovatno između njih bila presvođena uličica, jer se u jednom spomeniku iz 1423. čitaju reči: ante ostium sancti Jacobi et palacij episcopatus Sibenici sub voltu (Not. Mihajlo arhiđ. 1422.—1423. 66.)

¹⁰⁾ Not. Arnolfo 1434.—1435. 62 iz god. 1435.: in choro ecclesie cathedralis s. Jacobi post missam solemnem. Not. Pagano 1436.—1437. 2. iz god. 1437. Juraj Boljiković reliquit altari s. Catarine existenti in ecclesia chatedrali s. Jacobi gogn. sex terre vineate cum hoc, quod unus sacerdos semel in ebdomoda teneatur celebrare unam missam super dicto altari.

(Nastavit će se).